

**UCHWAŁA NR XXV/247/26
RADY MIEJSKIEJ W PSZCZYNIE**

z dnia 19 lutego 2026 r.

**w sprawie przyjęcia Planu Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych
Gminy Pszczyna na lata 2026-2031**

Na podstawie art. 6 ust. 1, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2025 r., poz. 1153, z późn. zm.) w związku z art. 17 ust. 2 pkt 4 i art. 110 ust. 10 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 r., poz. 1214, z późn. zm.)

Rada Miejska w Pszczynie uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Pszczyna na lata 2026-2031 stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Pszczyny.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady

Leszek Szczotka

PLAN DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH W GMINIE PSZCZYNA NA LATA 2026-2031

I. WPROWADZENIE – CZŁOWIEK W CENTRUM POLITYKI SPOŁECZNEJ

Gmina to przede wszystkim ludzie – ich codzienne życie, relacje, potrzeby i wyzwania. Wraz ze zmianami demograficznymi, społecznymi i kulturowymi rośnie zapotrzebowanie na usługi społeczne, które nie tylko reagują na kryzysy, ale przede wszystkim im zapobiegają. Przez wiele lat dominującym sposobem organizowania pomocy było kierowanie osób wymagających wsparcia do instytucji całodobowych. Choć instytucje te pełnią ważną rolę, coraz wyraźniej dostrzega się, że nie zawsze są one najlepszym rozwiązaniem dla poprawy jakości życia człowieka.

Deinstytucjonalizacja usług społecznych (DI) to proces stopniowej zmiany tego podejścia. Polega on na przenoszeniu ciężaru wsparcia z dużych, zamkniętych instytucji do środowiska lokalnego – domu, rodziny, sąsiedztwa i społeczności. Jest to podejście zgodne z krajowymi wytycznymi Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, polityką Unii Europejskiej oraz nowoczesnym rozumieniem pomocy społecznej.

Dla Gminy Pszczyna deinstytucjonalizacja nie jest celem samym w sobie, lecz narzędziem budowania gminy przyjaznej mieszkańcom, w której wsparcie jest dostępne, zrozumiałe i bliskie codziennemu życiu.

II. CZYM JEST DEINSTYTUCJONALIZACJA (DI)?

Deinstytucjonalizacja usług społecznych oznacza odejście od izolowania osób w instytucjach na rzecz wsparcia w miejscu ich życia. To podejście zakłada, że:

- pomoc powinna być jak najbliżej człowieka,
- wsparcie ma wzmacniać samodzielność,
- decyzje powinny uwzględniać potrzeby i wybory osoby,
- społeczność lokalna jest naturalnym środowiskiem wsparcia.

DI nie oznacza likwidacji instytucji, lecz zmianę proporcji – instytucja staje się rozwiązaniem ostatecznym, a nie pierwszym.

III. PODSTAWA PRAWNA I STRATEGICZNA PLANU

Plan Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych Gminy Pszczyna jest spójny z następującymi dokumentami:

- Strategia Rozwoju Usług Społecznych do 2030 r.,
- Ogólnopolskie wytyczne do tworzenia lokalnych planów deinstytucjonalizacji usług społecznych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,

- Ustawa o pomocy społecznej,
- Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- Narodowy Program Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2023-2030,
- Strategia Rozwoju Gminy Pszczyna na lata 2024–2030,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pszczyna na lata 2024–2030,
- Gminny Program Rewitalizacji Gminy Pszczyna do 2030 roku,
- Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Behawioralnych i Narkomanii na 2026 rok,
- Roczny Program Współpracy Gminy Pszczyna z Organizacjami Pozarządowymi na rok 2026,
- Ocena Zasobów Pomocy Społecznej w Gminie Pszczyna – opracowywana corocznie przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszczynie.

Dokumenty te wskazują na konieczność rozwoju usług środowiskowych, integracji wsparcia oraz wzmocnienia lokalnych społeczności.

IV. CHARAKTERYSTYKA GMINY PSZCZYNA

1. Położenie administracyjne

Gmina Pszczyna jest gminą miejsko-wiejską, położoną w województwie śląskim, w powiecie pszczyńskim. Jej siedzibą i głównym ośrodkiem jest miasto Pszczyna, pełniące funkcje administracyjne, usługowe i kulturalne dla mieszkańców całej gminy.

2. Powierzchnia i ukształtowanie terenu

Powierzchnia Gminy Pszczyna wynosi 174,01 km². Obszar Gminy leży na Równinie Pszczyńskiej i charakteryzuje się nizinny, lekko falistym terenem, z dominacją użytków rolnych oraz dużymi kompleksami leśnymi i terenami zielonymi.

3. Ludność (dane na 31.12.2025)

Według danych rejestru mieszkańców zameldowanych na pobyt stały:

- Całkowita liczba mieszkańców: 49 942 osób
- Mieszkańcy terenów wiejskich (sołectwa): 27 412 osób
- Mieszkańcy terenów miejskich (miasto Pszczyna/osiedla): 22 530 osób

Liczba ludności w 2025 r. wskazuje na lekki spadek w stosunku do roku 2024, kiedy gminę zamieszkiwało 50 083 mieszkańców.

4. Podział administracyjny

Gmina Pszczyna obejmuje miasto Pszczyna oraz 12 sołectw, które stanowią podstawowe jednostki administracyjne terenów wiejskich.

Lista sołectw: Brzeźce, Czarków, Ćwiklice, Jankowice, Łąka, Poręba, Piasek, Rudółtowice, Studzienice, Studzionka, Wisła Mała, Wisła Wielka.

5. Gospodarka i funkcje gminy

Gmina Pszczyna łączy funkcje:

- rolnicze i wiejskie na rozległych terenach sołeckich,
- usługowe, administracyjne i handlowe w mieście Pszczyna,
- oraz produkcyjne i gospodarcze, dzięki dogodnemu położeniu i korzystnej infrastrukturze komunikacyjnej.

Taka struktura sprzyja równoważeniu rozwoju przestrzennego i społeczno-gospodarczego gminy.

6. Infrastruktura i transport

Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg lokalnych oraz połączenia wojewódzkie i krajowe, co zapewnia sprawne połączenia z innymi częściami województwa i kraju. Bezpłatny dla mieszkańców transport publiczny ułatwia dojazd pomiędzy miastem a sołectwami.

7. Kultura i turystyka

Pszczyna jest jednym z bardziej znanych miast w regionie — atrakcyjna oferta turystyczna obejmuje zespół pałacowo-parkowy, historyczny rynek, ścieżki turystyczne oraz liczne wydarzenia kulturalne. Instytucje kultury i sportu działające na terenie gminy wspierają aktywność mieszkańców.

Wnioski końcowe — ogólna charakterystyka Gminy Pszczyna

- Zrównoważony charakter miejsko-wiejski — gmina łączy funkcje usługowe i administracyjne miasta z intensywną aktywnością obszarów wiejskich.
- Liczba mieszkańców w 2025 roku: 49 942 osób — pokazuje stabilność demograficzną, choć z nieznacznym spadkiem w porównaniu do roku poprzedniego.
- Większość mieszkańców mieszka w sołectwach, co wskazuje na silny charakter terenów wiejskich i osadnictwo poza centrum miasta.
- Dogodne położenie komunikacyjne oraz mocna pozycja administracyjna i usługowa miasta Pszczyna sprzyjają rozwojowi lokalnemu i współpracy z ośrodkami regionalnymi.
- Wysokie walory krajobrazowe i kulturowe — obecność terenów zielonych, lasów i atrakcji turystycznych zwiększa atrakcyjność gminy zarówno dla mieszkańców, jak i dla odwiedzających.
- Gmina Pszczyna posiada potencjał rozwojowy oparty na harmonijnym łączeniu różnych funkcji: mieszkaniowej, rolniczej, usługowej i turystycznej.

V. DIAGNOZA SPOŁECZNA I DEMOGRAFICZNA GMINY PSZCZYNA

1. Dane demograficzne (GUS, BIP UM Pszczyna 2025)

Wskaźnik	Wartość
Liczba mieszkańców	49 942
Urodzenia	577
Zgony	493
Małżeństwa	285
Rozwody	78

2. Struktura wiekowa (GUS 2023)

Grupa wiekowa	Liczba	Procentowy udział
0–17 lat	11 066	21%
18–64 lata	32 354	61,4%
65+	9 283	17,6%

3. Wybrane dane społeczne

Wskaźnik	Wartość
Liczba rodzin	15 517
W tym rodziny z dziećmi	8 214
Rodziny wielopokoleniowe	2 640
Osoby samotnie gospodarujące	3 125

Na podstawie aktualnych danych można wskazać następujące tendencje:

- spadek liczby ludności o niewielkiej skali,
- obniżający się przyrost naturalny,
- stopniowe starzenie się społeczeństwa, typowe dla gmin miejsko-wiejskich o stabilnej strukturze osadniczej.

Jednocześnie Gmina Pszczyna pozostaje atrakcyjnym miejscem zamieszkania dla rodzin pracujących w pobliskich ośrodkach miejskich, co częściowo ogranicza tempo depopulacji. Gmina Pszczyna cechuje się stosunkowo stabilną strukturą społeczną. Poziom życia mieszkańców jest zróżnicowany przestrzennie:

- w mieście Pszczyna obserwuje się lepszy dostęp do usług publicznych, edukacji, kultury i opieki zdrowotnej,
- na terenach wiejskich występuje silna integracja społeczna i lokalna tożsamość, ale jednocześnie większe uzależnienie od transportu indywidualnego i dojazdów do miasta.

Gmina dysponuje rozbudowaną siecią placówek oświatowych, co sprzyja utrzymaniu lokalnego kapitału ludzkiego. Widoczna jest aktywność społeczna mieszkańców, zwłaszcza w sołectwach, gdzie działają organizacje lokalne, koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne i stowarzyszenia.

Kapitał społeczny gminy opiera się na:

- silnych więziach sąsiedzkich,
- przywiązaniu do tradycji lokalnych,
- wysokim poziomie identyfikacji mieszkańców z miejscem zamieszkania.

Do kluczowych wyzwań społeczno-demograficznych gminy należą:

- postępujące starzenie się ludności,
- spadek liczby osób w wieku produkcyjnym,
- rosnące zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze i zdrowotne,
- konieczność dostosowania infrastruktury społecznej do potrzeb osób starszych,
- z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej Gminy Pszczyna corocznie przygotowywanej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszczynie wynika, że ma ona wysoki udział świadczeń pieniężnych, rośnie złożoność problemów rodzin korzystających z pomocy i dodatkowo należy zwiększyć udział usług środowiskowych w procesie udzielania pomocy społecznej.

Pomimo wyzwań Gmina Pszczyna posiada istotne atuty społeczne i demograficzne:

- korzystne położenie komunikacyjne,
- atrakcyjność mieszkaniowa terenów wiejskich,
- silny ośrodek miejski o funkcjach ponadlokalnych,
- wysoki poziom kapitału społecznego i kulturowego,
- zachowane walory środowiskowe sprzyjające jakości życia.

4. Zasoby instytucjonalne Gminy Pszczyna na poziomie gminnym i powiatowym

4.1 Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszczynie (OPS)

Rola: koordynator lokalnego systemu DI – instytucja kluczowa

Zasoby:

- kadra pracowników socjalnych i specjalistów,
- narzędzia pracy środowiskowej i indywidualnej,
- doświadczenie w koordynacji usług społecznych.

Zadania w DI:

- diagnoza potrzeb i prowadzenie indywidualnych ścieżek wsparcia,
- organizacja usług środowiskowych (opiekuńczych, asystenckich, wychowawczych),
- koordynacja współpracy z instytucjami powiatowymi,
- ograniczanie kierowania do instytucji całodobowych.

4.2 Administracja Zasobów Komunalnych w Pszczynie (AZK)

Rola: zaplecze mieszkaniowe DI

Zasoby:

- gminny zasób mieszkaniowy,
- doświadczenie w gospodarowaniu lokalami.

Zadania w DI:

- tworzenie mieszkań wspomaganych i treningowych,
- zabezpieczenie mieszkań dla osób wychodzących z instytucji,
- stabilizacja mieszkaniowa jako fundament samodzielności.

4.3 Pszczyńskie Centrum Kultury (PCKul)/Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna (MPBP) jako instytucje kultury

Rola: integracja społeczna i przeciwdziałanie izolacji

Zasoby:

- infrastruktura lokalna,
- oferta edukacyjna i kulturalna.

Zadania w DI:

- aktywizacja seniorów, osób z niepełnosprawnościami i rodzin,
- działania międzypokoleniowe,
- wzmacnianie więzi społecznych.

4.4 Miejski Ośrodek Rekreacji i Sportu w Pszczynie (MORiS)

Rola: aktywizacja i zdrowie w środowisku lokalnym

Zasoby:

- obiekty sportowe,
- programy rekreacyjne.

Zadania w DI:

- integracja osób zagrożonych wykluczeniem,
- działania prozdrowotne,
- wsparcie aktywnego starzenia się.

4.5 Placówki oświatowe (przedszkola, szkoły podstawowe)

Rola: prewencja instytucjonalizacji

Zasoby:

- bezpośredni kontakt z dziećmi i rodzinami,
- kadra pedagogiczna.

Zadania w DI:

- wczesne wykrywanie problemów rodzinnych,
- współpraca z OPS i PPP,
- zapobieganie eskalacji kryzysów.

4.6 Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Pszczynie (PCPR)/Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej (ORPZ)

Rola: specjalistyczny filar DI – poziom ponadgminny

Zasoby:

- specjaliści (psychologowie, koordynatorzy pieczy),
- instrumenty PFRON,
- programy usamodzielniania.

Zadania w DI:

- deinstytucjonalizacja pieczy zastępczej,
- wsparcie młodych dorosłych opuszczających instytucje,
- koordynacja usług specjalistycznych niedostępnych na poziomie gminy.

4.7 Środowiskowy Dom Samopomocy (ŚDS)

Rola: kluczowa usługa środowiskowa – alternatywa dla DPS

Zasoby:

- dzienna opieka i terapia,
- kadra terapeutyczna,
- zaplecze aktywizacyjne.

Zadania w DI:

- codzienne wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi,
- odciążenie rodzin,
- przygotowanie do samodzielnego życia lub powrotu z DPS.

4.8 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Pszczynie (PPP)

Rola: wczesna interwencja i profilaktyka

Zasoby:

- diagnoza i terapia dzieci i młodzieży,
- wsparcie rodzin.

Zadania w DI:

- zapobieganie eskalacji problemów,
- utrzymanie dziecka w środowisku rodzinnym i szkolnym,
- wsparcie edukacji włączającej.

4.9 Powiatowy Urząd Pracy w Pszczynie (PUP)

Rola: samodzielność ekonomiczna jako warunek DI

Zasoby:

- instrumenty rynku pracy,
- kontakty z pracodawcami.

Zadania w DI:

- aktywizacja osób wychodzących z instytucji,
- wsparcie osób z niepełnosprawnościami i kryzysami,
- zapobieganie wtórnej instytucjonalizacji.

4.10 Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności (PZON)

Rola: warunek dostępu do usług DI

Zasoby:

- formalne orzecznictwo,
- dostęp do świadczeń i ulg.

Zadania w DI:

- umożliwienie korzystania z usług środowiskowych,
- skrócenie ścieżki formalnej dla mieszkańców.

4.11 Dom Pomocy Społecznej w Pszczynie (DPS)

Rola: instytucja ostatniej instancji w systemie DI

Zasoby:

- całodobowa opieka,
- kadra opiekuńczo-terapeutyczna.

Zadania w DI:

- zapewnienie bezpieczeństwa w sytuacjach skrajnych,
- przygotowanie mieszkańców do powrotu do środowiska,
- współpraca z OPS, PCPR i AZK przy planach wyjścia z instytucji.

VI. OBSZARY DEINSTYTUCJONALIZACJI USŁUG SPOŁECZNYCH

1. Usługi społeczne w środowisku lokalnym

Podstawą deinstytucjonalizacji w Gminie Pszczyna są usługi realizowane w miejscu zamieszkania mieszkańców oraz w ich najbliższym otoczeniu społecznym. Kluczową rolę pełni Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszczynie, który dysponuje potencjałem do organizowania i koordynowania usług opiekuńczych i specjalistycznych, wsparcia asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością, pomocy psychologicznej i socjalnej, opieki wytchnieniowej oraz usług sąsiedzkich i wolontariackich. Przykładowe działania obejmują świadczenie usług opiekuńczych w domach osób niesamodzielnych, organizację wsparcia asystenckiego w codziennym funkcjonowaniu i kontaktach z instytucjami, realizację pomocy psychologicznej oraz rozwój wolontariatu. Celem tych działań jest umożliwienie osobom wymagającym wsparcia pozostania w znanym środowisku życia, ograniczenie konieczności korzystania z opieki instytucjonalnej oraz wzmacnianie samodzielności mieszkańców Gminy Pszczyna.

2. Wsparcie rodzin i dzieci – profilaktyka i wczesna interwencja

Wsparcie rodzin i dzieci w Gminie Pszczyna koncentruje się na zapobieganiu kryzysom prowadzącym do umieszczania dzieci w pieczy zastępczej lub innych formach opieki instytucjonalnej. Realizowane jest ono poprzez działania Ośrodka Pomocy Społecznej, współpracę z placówkami oświatowymi oraz funkcjonowanie lokalnych form wsparcia dziennego.

Obejmuje asystenturę rodziny, poradnictwo specjalistyczne, działalność placówek wsparcia dziennego oraz działania edukacyjne i środowiskowe. Przykładami są regularna praca asystenta rodziny w miejscu zamieszkania, zajęcia socjoterapeutyczne dla dzieci, konsultacje psychologiczne i realizacja „Szkoły dla rodziców” w celu podniesienia kompetencji wychowawczych oraz działania profilaktyczne realizowane we współpracy szkół, przedszkoli i OPS.

Celem jest wzmocnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczej rodziny i ochrona dziecka przed instytucjonalizacją poprzez szybkie i dostępne wsparcie w środowisku lokalnym.

3. Mieszkalnictwo wspomagane i treningowe

Mieszkalnictwo wspomagane i treningowe w Gminie Pszczyna może być rozwijane w oparciu o zasoby Administracji Zasobów Komunalnych w Pszczynie, we współpracy z OPS. Rozwiązania te są skierowane do osób z niepełnosprawnościami, młodych dorosłych opuszczających pieczę zastępczą oraz osób zagrożonych bezdomnością.

Przykładowe działania obejmują tworzenie mieszkań wspomaganych z okresowym wsparciem specjalistów, mieszkań treningowych uczących samodzielności.

Celem mieszkalnictwa wspomagane i treningowe jest umożliwienie życia w środowisku lokalnym zamiast w instytucjach całodobowych oraz stopniowe zwiększanie samodzielności i odpowiedzialności mieszkańców.

4. Wsparcie senioralne – starzenie się w miejscu zamieszkania

Wsparcie senioralne w Gminie Pszczyna opiera się na rozwoju usług umożliwiających starzenie się w miejscu zamieszkania. Kluczową rolę odgrywają Ośrodek Pomocy Społecznej, Miejski Ośrodek Rekreacji i Sportu w Pszczynie oraz instytucje kultury, takie

jak Pszczyńskie Centrum Kultury i Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Pszczynie. Działania obejmują opiekę domową, funkcjonowanie klubów seniora i dziennych domów pobytu, aktywizację społeczną, kulturalną i sportową oraz rozwój teleopieki. Przykładem są zajęcia integracyjne i edukacyjne dla seniorów, usługi opiekuńcze w domu oraz programy przeciwdziałające samotności.

Celem jest umożliwienie seniorom godnego i bezpiecznego życia we własnym domu oraz ograniczenie potrzeby korzystania z instytucji opieki całodobowej.

5. Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi

Wsparcie osób z zaburzeniami psychicznymi w Gminie Pszczyna może być realizowane w oparciu o Ośrodek Pomocy Społecznej przy stopniowym przesuwaniu akcentu z form instytucjonalnych na usługi środowiskowe.

Obejmuje ono wsparcie społeczne i terapeutyczne, treningi umiejętności społecznych, działania integracyjne oraz współpracę z instytucjami kultury i sportu w zakresie aktywizacji.

Celem jest umożliwienie życia w środowisku lokalnym zamiast w instytucjach całodobowych, przy jednoczesnym wsparciu w samodzielnym funkcjonowaniu, uczestnictwie społecznym i poprawie jakości życia.

6. Osoby w kryzysie bezdomności

Wsparcie osób w kryzysie bezdomności w Gminie Pszczyna powinno opierać się na dostępie do mieszkań w społeczności lokalnej, przy wykorzystaniu zasobów mieszkaniowych gminy oraz pracy socjalnej OPS.

Obejmuje mieszkania wspomagane, pomoc w stabilizacji życiowej, wsparcie integracyjne i społeczne. Przykładowe działania to indywidualna praca socjalna, pomoc w podjęciu zatrudnienia, wsparcie terapeutyczne oraz reintegracja społeczna.

Celem jest ograniczenie korzystania z placówek tymczasowych oraz zmniejszenie zależności od instytucji kryzysowych.

7. Usługi wytchnieniowe i krótkoterminowe

Usługi wytchnieniowe i krótkoterminowe w Gminie Pszczyna są skierowane do opiekunów osób zależnych i mogą być organizowane przez Ośrodek Pomocy Społecznej przy współpracy z lokalnymi instytucjami i organizacjami.

Obejmują wsparcie opiekunów, odciążenie rodzin, usługi w sytuacjach kryzysowych, poradnictwo i wsparcie psychologiczne oraz grupy samopomocowe i edukacyjne.

Celem jest umożliwienie rodzinom i opiekunom czasowego odpoczynku przy jednoczesnym zapewnieniu osobom korzystającym ciągłości opieki w środowisku domowym.

8. Koordynacja i integracja usług społecznych

Koordynacja i integracja usług społecznych w Gminie Pszczyna opiera się na wiodącej roli Ośrodka Pomocy Społecznej jako koordynatora systemu i integratora działań. W proces zaangażowane są jednostki gminne, instytucje kultury, oświaty, sportu oraz podmioty współpracujące.

Działania obejmują współpracę instytucji, tworzenie spójnych ścieżek wsparcia oraz indywidualne prowadzenie osób i rodzin przez system usług.

Celem jest rozwój zintegrowanego lokalnego systemu usług społecznych, który umożliwia mieszkańcom otrzymanie wsparcia w środowisku zamieszkania zamiast w dużych instytucjach.

9. Usługi dla osób doświadczających przemocy i kryzysów życiowych

Wsparcie osób doświadczających przemocy i kryzysów życiowych w Gminie Pszczyna realizowane jest poprzez OPS we współpracy z innymi instytucjami lokalnymi. Obejmuje mieszkania wspomagane, poradnictwo psychologiczne i socjalne oraz pracę z rodziną w miejscu zamieszkania.

Przykładem są bezpieczne miejsca pobytu, interwencyjne wsparcie psychologiczne oraz długofalowa praca socjalna.

Celem jest zapewnienie bezpieczeństwa i wsparcia w środowisku lokalnym, ograniczenie izolacji instytucjonalnej oraz umożliwienie reintegracji społecznej.

10. Młodzież i młodzi dorośli w kryzysie

Wsparcie młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie w Gminie Pszczyna obejmuje działania środowiskowe, mieszkalnictwo treningowe oraz edukację i wsparcie zawodowe, realizowane we współpracy OPS, oświaty i instytucji kultury.

Przykładowe działania to wsparcie psychologiczne, programy aktywizacji zawodowej oraz mieszkania treningowe dla młodych dorosłych.

Celem jest wspieranie aktywnego udziału młodzieży i młodych dorosłych w decyzjach dotyczących własnego życia i lokalnej społeczności zamiast izolacji w instytucjach.

11. Partycypacja i rozwój integracji społecznej

Partycypacja i integracja społeczna w Gminie Pszczyna realizowana jest poprzez włączanie mieszkańców w planowanie usług, organizację zajęć wspólnotowych i kulturalnych oraz rozwój wolontariatu. Istotną rolę odgrywają Pszczyńskie Centrum Kultury, Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna oraz inne jednostki gminne.

Działania obejmują konsultacje społeczne, inicjatywy międzypokoleniowe, projekty sąsiedzkie oraz wsparcie lokalnych inicjatyw obywatelskich.

Celem jest zwiększenie włączenia społecznego osób wymagających wsparcia oraz rozwój usług środowiskowych jako alternatywy dla instytucji całodobowych.

VII. MODEL DEINSTYTUCJONALIZACJI W GMINIE PSZCZYNA

1. Założenia modelu deinstytucjonalizacji

Model deinstytucjonalizacji usług społecznych w Gminie Pszczyna opiera się na stopniowym przejściu od tradycyjnych, instytucjonalnych form opieki do systemu usług środowiskowych, świadczonych w miejscu zamieszkania osoby wymagającej wsparcia lub w jej bezpośrednim otoczeniu.

Celem modelu jest umożliwienie mieszkańcom samodzielnego i bezpiecznego życia w środowisku lokalnym, przy zachowaniu ich autonomii, prawa do decydowania o sobie oraz aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym.

W modelu zakłada się ograniczenie kierowania mieszkańców do całodobowych placówek, takich jak domy pomocy społecznej, poprzez rozwój usług środowiskowych, wspomagających oraz mieszkalnictwa wspieranego, które stanowią realną alternatywę dla instytucjonalizacji. Umieszczenie mieszkańca w instytucji całodobowej odbywa się wyłącznie wtedy, gdy jego potrzeby nie mogą być zapewnione w formie usług lokalnych.

2. Cele modelu deinstytucjonalizacji

Model deinstytucjonalizacji w Gminie Pszczyna realizuje następujące cele:

- umożliwienie osobom potrzebującym pozostania w ich naturalnym środowisku zamieszkania,
- zapobieganie wykluczeniu społecznemu i izolacji,
- zmniejszenie potrzeby korzystania z całodobowych placówek instytucjonalnych,
- zwiększenie dostępności i różnorodności usług społecznych świadczonych lokalnie,
- poprawa jakości życia mieszkańców poprzez indywidualne i kompleksowe wsparcie,
- efektywne wykorzystanie środków publicznych poprzez przesunięcie części wsparcia z instytucji na usługi środowiskowe.

3. Zasady realizacji modelu

Model deinstytucjonalizacji w Gminie Pszczyna opiera się na następujących zasadach:

- pierwszeństwa usług środowiskowych – wsparcie jest realizowane przede wszystkim w lokalnym otoczeniu mieszkańca,
- indywidualizacji wsparcia – każde działanie dopasowane do faktycznych potrzeb i możliwości osoby,
- ciągłości i koordynacji usług – zapewnienie spójności i harmonizacji działań różnych podmiotów wspierających,
- partycypacji mieszkańca – włączanie osoby korzystającej z usług w podejmowanie decyzji dotyczących własnego życia i wsparcia,
- subsydiarności – instytucje całodobowe pełnią funkcję ostatecznego wsparcia, stosowanego tylko wtedy, gdy inne formy nie są wystarczające.

4. Grupy docelowe modelu

Model deinstytucjonalizacji w Gminie Pszczyna skierowany jest do:

- osób starszych, w tym osób samotnych i niesamodzielnych,
- osób z niepełnosprawnościami,
- osób z zaburzeniami psychicznymi lub przewlekłe chorych,
- osób zagrożonych bezdomnością lub wychodzących z placówek całodobowych,
- rodzin pełniących funkcje opiekuńcze wobec osób zależnych,
- młodzieży i młodych dorosłych wymagających wsparcia w rozwoju społecznym i edukacyjnym.

5. Rola Ośrodka Pomocy Społecznej w Pszczynie

Ośrodek Pomocy Społecznej w Pszczynie pełni funkcję koordynatora lokalnego systemu wsparcia społecznego, w tym procesu deinstytucjonalizacji.

Do zadań OPS należy w szczególności:

- diagnoza potrzeb mieszkańców,
- kwalifikowanie do form wsparcia,
- koordynacja usług,
- monitoring efektów wsparcia,
- współpraca z instytucjami i organizacjami pozarządowymi.

VIII. FINANSOWANIE DEINSTYTUCJONALIZACJI

- budżet Gminy Pszczyna,
- fundusze UE (EFS+),
- programy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (MRPiPS),
- współpraca z organizacjami pozarządowymi (NGO) i Podmiotami Ekonomii Społecznej (PES).

IX. MONITORING I EWALUACJA

- dostępność usług środowiskowych,
- jakość wsparcia,
- liczba umieszczeń instytucjonalnych,
- satysfakcja mieszkańców.

X. ZAKOŃCZENIE – DEINSTYTUCJONALIZACJA JAKO WYBÓR GMINY BLISKIEJ LUDZIOM

Deinstytucjonalizacja usług społecznych to proces, który dotyka nie tylko systemów i struktur, lecz przede wszystkim codziennego życia mieszkańców Gminy Pszczyna. Jest to świadomy wybór modelu rozwoju, w którym pomoc społeczna nie oddziela ludzi od ich środowiska, lecz wzmacnia ich w nim.

Realizacja niniejszego planu oznacza budowanie gminy, w której:

- wsparcie jest dostępne blisko domu,
- pomoc nie odbiera samodzielności,
- decyzje uwzględniają godność i podmiotowość człowieka,
- społeczność lokalna staje się realnym partnerem systemu pomocy.

Deinstytucjonalizacja jest odpowiedzią na wyzwania demograficzne, społeczne i ekonomiczne, ale przede wszystkim jest inwestycją w ludzi. To podejście, które zakłada, że najlepsze rozwiązania rodzą się tam, gdzie człowiek czuje się bezpiecznie – w domu, w rodzinie i w swojej społeczności.

Niniejszy plan stanowi fundament długofalowych działań Gminy Pszczyna w obszarze usług społecznych. Jest zaproszeniem do współpracy wszystkich podmiotów i

mieszkańców oraz wyrazem przekonania, że nowoczesna polityka społeczna to taka, która przybliża ludzi do siebie, a nie ich od siebie oddala.